



Araştırma Makalesi (Research Article)

Cilt 3 - Sayı 3: 189-192 / Temmuz 2020
(Volume 3 - Issue 3: 189-192 / July 2020)

ETLİK PİLİÇ YETİŞTİRİCİLİĞİNDE DEĞİŞKEN ÜRETİM GİDERLERİNİN ORANSAL DAĞILIMI

Gürkan Alp Kağan GÜRDİL^{1*}, Laleh GHANİZADEH HESAR², Yılmaz YILDIZ²

¹Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Tarım Makinaları ve Teknolojileri Mühendisliği Bölümü, 55200, Samsun, Türkiye

²Çukurova Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Tarım Makinaları ve Teknolojileri Mühendisliği Bölümü, 01330, Adana, Türkiye

Gönderi: 14 Mayıs 2020; **Kabul:** 19 Haziran 2020; **Yayınlanma:** 01 Temmuz 2020
(**Received:** May 14, 2020; **Accepted:** June 19, 2020; **Published:** July 01, 2020)

Özet

Tavukçuluk ülkemiz için önemli bir ekonomik uğraş alanıdır. Bu sektörün önemi, insan beslenmesine olan katkısı (tavuk eti ve yumurta), insanlarımızı iş olanaklarının sağlanması ve dış satıma bağlı olarak milli gelirimize katkısına bağlıdır. Ülkemiz tavukçuluk sektörü, dünya ülkeleri arasında ilk 10 ülke arasında yer almaktadır. Bu sektörün sağladığı yararların artırılabilmesi, dünya ülkeleri sıralamasında daha önlere yükselebilmesi için gerekli önlemlerin alınması gerekir. Alınacak bu önlemlerin, bilimsel verilere dayalı belirlenmesi son derece önemlidir. Bu çalışmada, yukarıda belirtilen amaca yönelik olarak, kasaplık piliç yetiştiriciliğinde değişken üretim giderlerinin oransal değerleri belirlenmiştir. Çalışmanın, farklı mevsim ve bölgelerde de yapılarak genişletilmesi bu sektöre yol gösterici olacaktır.

Anahtar kelimeler: Etlik piliç, Değişken işletme giderleri, Tavuk


Proportional Distribution of Variable Production Costs in Broiler Breeding


Abstract: Poultry is one of the important economic activities for our country. Importance of this sector depending on their contribution to human nutrition (chicken meat and eggs), the provision of employment opportunities and their contribution between to national income and foreign sales. Our country's poultry sector is among the top 15 countries in the world. Necessary precautions must be taken for increasing the benefits of this sector and to increase it in the ranking of world countries. It is very important to determine these measures based on scientific data. In this study, variable production costs in broiler breeding were determined for the purpose mentioned above. Extending the study in different seasons and regions will guide this sector.


Keywords: Broiler, Variable production costs, Chicken

*Corresponding author: Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Tarım Makinaları ve Teknolojileri Mühendisliği Bölümü, 55200, Samsun, Türkiye

E mail: ggurdil@omu.edu.tr (G.A.K. GÜRDİL)

Gürkan Alp Kağan GÜRDİL  <https://orcid.org/0000-0001-7764-3977>

Laleh GHANIZADEH HESAR  <https://orcid.org/0000-0001-9059-8701>

Yılmaz YILDIZ  <https://orcid.org/0000-0001-5332-3581>

Cite as: Gürdil GAK, Ghanizadeh Hesar L, Yıldız Y. 2020. Proportional distribution of variable production costs in broiler breeding. BSJ Agri, 3(3): 189-192.

1. Giriş

Tavuk eti, insan beslenmesinde önemli bir besin kaynağıdır. Bunda tavuk etinin içerik bakımından sahip olduğu özellikler yanında, kırmızı ete kıyasla fiyatının düşük olmasının da etkisi vardır. Endüstriyel tarzda üretime uygun olması, yemden yararlanma oranının yüksek olması ve üretim sürecinin kısa olması tavuk etini önemli kılan diğer etmenlerdir.

Tavuğun ana ürünleri olan tavuk eti ve yumurtanın yanı sıra, kesimhane artıkları da rendering tesislerinde değerlendirilerek et unu, tüy unu, tavuk unu gibi ürünler olarak yem fabrikalarında kullanılmaktadır. Son zamanlarda Uzakdoğu ülkelerine ihraç edilen tavukayakları da gittikçe artan ekonomik bir potansiyel oluşturmaktadır (Kahraman, 2015; Elitok ve Bingöler, 2018).

1.1. Dünya Tavukçuluk Sektörünün Genel Durumu

2008 yılında başlayan ve tüm dünyayı etkisi altına alan küresel kriz, tüm sektörlerde olduğu gibi et sektörünü de etkilemiştir. Et sektöründeki fiyat artışı, tüketicileri büyükbaş hayvan etlerine göre daha ucuz olan tavuk etine yöneltmiştir. Bu nedenle küresel krizin, tavukçuluk sektörüne olan olumsuz etkisinin en alt düzeyde gerçekleştiği söylenmektedir. Öyle ki bu süreçte, Kuzey Amerika ve Avrupa ülkelerindeki tüketicilerin, ekonomik alımları bir davranış şekline getirdikleri ve dolayısıyla tavuk etinin yaşanan krizden avantajla çıktığı kabul edilmektedir.

Bununla birlikte sürekli değişen girdi maliyetleri, bu sektörün çözüm bekleyen en önemli sorunudur. Bu girdiler arasında, civciv, yem, enerji, su, ilaç, işçilik başı çekmektedir. Girdi fiyatlarının sürekli değişmesi nedeniyle üreticiler geleceğe yönelik doğru öngörüler yapamamakta ve dolayısıyla olası yatırımlarda kararsız davranmaktadırlar. Dünya tavuk eti üretimi 2003 yılında 77.335 milyon tondan 2017 yılında 123.205 milyon tona ulaşmıştır (Anonim, 2018a, Anonim, 2018b). FAO verilerine göre dünyada tavuk eti üretiminde en büyük pay Amerika Birleşik Devletlerinin olup, bunu Çin izlemektedir. Büyük üretim hacmine karşın Çin, halen kanatlı eti dış alımcısı durumundadır. Dünya tavuk eti ticaretinde önemli diğer ülkeler ise Brezilya ve Fransa'dır (Anonim, 2018c).

1.2. Türkiye'de Tavukçuluk Sektörünün Genel Durumu

Türkiye'de tavukçuluk sektörünün durumuna bakıldığında 2018 yılı verilerine göre; 367 damızlık işletme, 7 635 ticari etlik işletme, 2 715 ticari yumurtacı işletme ve 75 adet kuluçkahane bulunmaktadır. Toplam

kümes sayısı 19 996 adettir. Bu sayı ile Türkiye, dünya tavukçuluk sektöründe ilk 10 sırada yer almaktadır. Ancak, yükselen talep ve uluslararası standartlara uyum sağlama kapasitesiyle Türkiye'nin önümüzdeki yıllarda sektörde önemli bir oyuncu olacağı tahmin edilmektedir. Elbette bu sektörde de problemler vardır. Diğer tüm ülkeler gibi küresel kriz, bu sektörü de etkilemiştir (Anonim, 2010).

Türkiye'nin hayvancılık sektörü içinde, kanatlı eti sektörü, rekabet etme potansiyeli bakımından önemli bir sektördür. Buna rağmen, sektörde önemli sorunlar da mevcuttur. Temel sorunlar maliyetlerin yüksekliği, girdilerde dışa bağımlılık, tüketimin gelişmiş ülkelere göre düşük düzeylerde olması ve ihracat ile ilgili sorunlar olarak gruplanabilir (Keskin ve Demirbaş, 2012). Özellikle maliyetlerin yüksekliği sektörün gelişmesini engelleyen başlıca sorun olarak göze çarpmaktadır (Hekimoğlu ve Altındağ, 2009).

Kanatlı yemlerinin temel hammaddeleri olan mısır, soya ve balık ununun büyük oranda dışalımla temin edilmesi, sektörün dışa bağımlılığını arttırmaktadır. Türkiye'de yem hammaddelerinin yüksek fiyatlarla üretilmesi nedeniyle, kanatlı beslenmesinde kullanılan fabrika yemlerinin fiyatları yüksek olmakta ve kanatlı ürün maliyetleri yükselmektedir (Anonim, 2006).

Türkiye'de kişi başına tavuk eti tüketimi 2013 yılında 18,3 kilogram iken bu değer 2015 yılında 20,0 kilogram ve 2017 yılında 21,4 kilograma ulaşmıştır. Kişi başına tüketim miktarı Japonya ile aynı olmasına karşın, Avrupa Birliğindeki tüketimin altındadır. Sanayinin %90'ını temsil eden BESD-BİR (Beyaz Et Sanayicileri ve Damızlıklar Birliği), yerel tüketimde önemli bir artış olacağını tahmin etmektedir. 2018 yılında Türkiye'de kişi başı tavuk eti tüketiminin 29,14 kilograma çıkması beklenirken, aynı dönemde bu rakamın Avrupa Birliğinde sadece 17,20 kilogramdan 18,10 kilograma yükseleceği öngörülmektedir (Anonim, 2010).

Ülkemiz tavukçuluk sektörünün dünya ölçeğinde hak ettiği yeri alabilmesi için yapılması gerekenler, ilgili birçok kuruluş tarafından incelenmiş ve sektör bileşenlerine rapor edilmiştir. Bunlardan birisi olan SWOT analizinde, sektörün güçlü yönleri aşağıdaki şekilde özetlenmiştir (Anonim, 2006).

- Üretim yapılan tesislerin yaklaşık hepsinin yeni olması,
- Tesis kapasitelerinin yüksek olması,
- Tarım planlaması ile girdilerin %95'i yerli olacak şekilde yerli üretimin mümkün olması,
- Dağıtım ve erişilebilirlik açısından coğrafi konumun

çok uygun olması,

- İklimin tavuk eti üretimi için çok elverişli olması,
- AB, Rusya ve Ortadoğu gibi tavuk eti tüketiminin yüksek olduğu pazarlara yakın olması,
- Sektörün tamamının kayıt altında olması,
- Dünyada tüketiminin arttığı tek hayvansal protein kaynağı olması,
- Sektörün desteksiz, kendi dinamiğiyle büyümüş olması.

Aynı analizde sektörün zayıf yönleri olarak girdi fiyatları nedeniyle üretim maliyetlerinin yüksek olması, devlet desteklerinin diğer rakip ülkelere oranla daha az olması, tavuk kesimhanelerinde Avrupa Birliği normlarına uygunluk numaralarının bulunmaması olarak sıralanmıştır.

Bu çalışmada kasaplık piliç yetiştiriciliğinde değişken üretim giderlerinin oransal değerlerini belirlemek, üretim maliyetini düşürmek ve Ülkemizin dünya piyasalarında hak ettiği yeri almasına katkı sağlamak amaçlanmıştır.

2. Materyal ve Metot

2.1. Materyal

Çalışma Adana İli, Seyhan ilçesinde 5 adet yetiştirme kümesi olan bir kasaplık piliç yetiştirme işletmesinde yapılmıştır. Kümeslerden dört tanesi 16 000 baş, bir tanesi ise 26 000 baş kapasitelidir. Yaz döneminde kümes içi sıcaklık sorununun çözümü için kümeslerde fan/petli buharlaştırıcı serinletme sistemi vardır. Kış döneminde ısıtma amaçlı taş kömürü ile çalışan sobalar kullanılmaktadır. Aydınlatma, şebeke gerilimi ile çalışan akkor telli lambalarla yapılmaktadır. Kümeslerde altlık olarak çeltik kavuzu kullanılmaktadır. İşletmede 3 kişi çalışmaktadır. Kümeslerde yapılacak tüm işler bu kişilerin sorumluluğundadır.

2.2. Metot

Önceden temizlenerek hazır duruma getirilen kümeslere civcivler Şubat ayının son haftasında 3 parti şeklinde getirilmiştir. 5 kümese toplam 79 160 adet civciv atılmıştır. Civcivlerin gelişmelerini izlemek amacıyla her bir kümeden rasgele 50 adet piliç alınarak ağırlık ölçümleri yapılmıştır. Ölçümler haftada bir tekrarlanmıştır.

Denemeler süresince, işletme giderlerinden, civciv alım bedeli, yem, elektrik, ısıtma/soğutma, altlık, ilaç ve vitamin giderleri izlenmiştir. Civciv gideri, kümeslere getirilen civciv sayısı ve her bir civcivin satın alma bedeli dikkate alınarak bulunmuştur. İşletmede kullanılan yemler başka bir işletmeden (Yem fabrikasından) alınmıştır. Denemeler süresince tüketilen yem miktarı, satın alınan ve kalan yem miktarları esas alınarak bulunmuştur. Yem gideri, tüketilen yem miktarı ve birim fiyatı dikkate alınarak hesaplanmıştır.

İşletmede gerek hastalıkların önlenmesi ve tedavisi, gerekse gelişmelerinin desteklenmesi bağlamında çeşitli ilaç, vitamin ve diğer bazı kimyasallar kullanılmıştır. Bunlar yem ve sularına karıştırılarak uygulanmıştır. Kullanılan bu eklentiler, etiket fiyatları esas alınarak ilaç

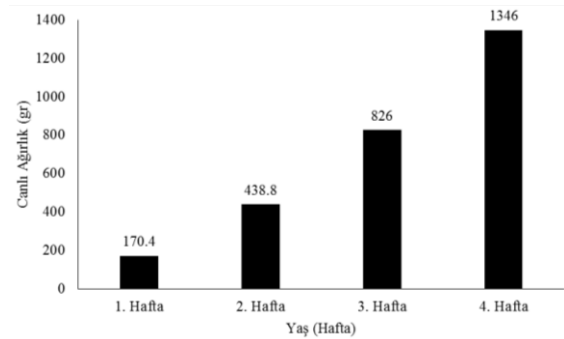
giderleri hesaplanmıştır. İşletmede içme ve kullanma suyu işletmedeki bir kuyudan temin edilmektedir. İşletme bu su için herhangi bir bedel ödememektedir. Bu nedenle su gideri, işletme giderleri arasında yer almamıştır.

Kümeslerde altlık olarak çeltik kavuzu kullanılmaktadır. Temizlenip, dezenfekte edilen kümeslere yaklaşık bir olarak 10 cm kalınlığında (5 kg/m²) çeltik kavuzu serilmiştir. Satın alınan çeltik kavuzu bedeli, altlık gideri olarak değerlendirilmiştir. İşletmede 3 adet geçici personel çalıştırılmıştır. Bu üç personelin aylık brüt ücretleri ve üretim süresi dikkate alınarak işçilik gideri hesaplanmıştır. Elektrik gideri, işletmenin elektrik sayacından okunan değer ve birim fiyatı esas alınarak hesaplanmıştır. İşletmede elektrik kesilmesine karşı önlem olarak jeneratör bulunmakla birlikte denememiz süresince buna gerek duyulmamıştır.

İşletmede kümeslerin ısıtılmasında taşkömürü sobaları kullanılmıştır. Kömürün birim (torba) fiyatı ve tüketilen kömür miktarı esas alınarak ısıtma gideri hesaplanmıştır. İşletmede ele alınan gider unsurlarının zaman içerisinde fiyatlarının değişmesi kaçınılmazdır. Değişen fiyatlar nedeniyle bu gün için TL bazında hesaplanan gider unsurlarının gelecekte anlamını yitirecektir. Bunun önlenmesi bağlamında her bir gider kaleminin, ele alınan toplam gider kalemleri içerisindeki paylarının dikkate alınmasının daha doğru olacağı düşünülmüş ve uygulanmıştır.

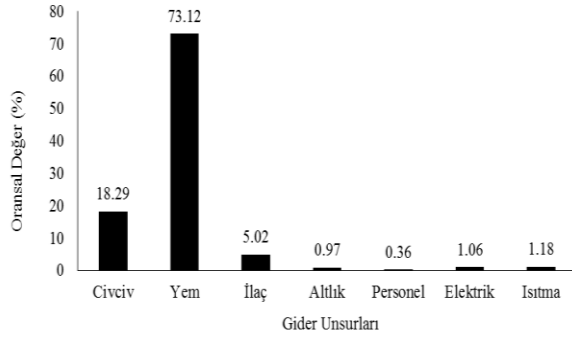
3. Bulgular ve Tartışma

Civcivler kümeslere Şubat ayının son haftasında birer gün aralıklarla ve üç partide getirilmiştir. Toplam civciv sayısı 79 160 adettir. 4 haftalık deneme sürecince 2 002 tanesi ölmüştür. İlk 4 haftalık üretim sürecinde her bir kümesteki canlı ağırlık artış değerleri Şekil 1'de verilmiştir.



Şekil 1. 4 haftalık süreçte civcivlerde canlı ağırlık değişimi

Şekilde görüleceği üzere, ilk hafta sonunda yaklaşık 170,4 gr olan ortalama canlı ağırlık değeri, 4. Hafta sonunda 1 346 grama ulaşmıştır. Bu 4 haftalık üretim sürecinde her bir gider kaleminin, ele alınan giderler toplamı içerisindeki oransal dağılımları Şekil 2'de verilmiştir.



Şekil 2. İşletme giderlerinin oransal dağılımı

Şekilde görüleceği üzere, ele alınan giderler arasında en büyük payı yem gideri almıştır. Bunu sırasıyla civciv alım gideri, ilaç gideri, ısıtma gideri, elektrik gideri ve altlık giderleri izlemiştir. Personel gideri ise en alt sırada yer almıştır. Üretim sezonuna göre ısıtma ve elektrik giderlerinin oransal değerlerinin değişebileceği unutulmamalıdır. Bu iki gider unsuru iklim koşullarına bağlı olarak değişebilecektir. Kümes yapı elemanlarının bölgenin iklim koşullarına bağlı olarak doğru biçimde seçilmesi durumunda (Isı yalıtımı sağlayacak biçimde) ısıtma ve serinletme giderleri ile elektrik giderlerinin azalacağı unutulmamalıdır.

İlaç giderlerinin azaltılmasında en güvenli yolun sağlıklı bir üretim ortamının yaratılmasıdır. Dış alımla temin edilen ilaç, aşı, vitamin ve diğer kimyasalların yurt içerisinde üretilmesinin de bu harcama kalemini aşağı çekebileceği düşünülmektedir.

İkinci en büyük payı oluşturan civciv alım giderinin azaltılmasında, yerli damızlık üretim işletmelerinin kurulup yaygınlaştırılmasının katkısının olup olmayacağı bir soru işaretidir. Ancak üreticilerimizin dışa bağımlılığını ortadan kaldırmak/azaltmak bağlamında, bu konuda çalışacak araştırma kuruluşları ve girişimcilerin desteklenip yaygınlaştırılmasının doğru olacağı düşünülmektedir.

Birçok kez konunun bileşenleri tarafından dile getirilen yem giderlerinin fazlalığı, bizim çalışmamızda da görülmüştür. Konu, yem üreten kuruluşlara sorulduğunda hammadde fiyatlarının yüksekliği öne sürülmektedir. Yem giderlerinin aşağı çekilmesinde;

- Yetiştirici işletmelerin kendi yemlerini üretmeleri,
- Yem hammaddelerinin daha ucuza temin edilmesi yönünde devlet denetiminde organizasyonlara gidilmesi,
- Üretimden tüketime kadar bu ekonomik uğraşta yer alan tüm bileşenlerin birer sivil toplum kuruluşu olarak (Kooperatif, birlik, vb.) örgütlenmesi, bu örgütlenmede kişisel değil ülke

menfaatlerinin ön planda tutulmasının etkili olacağı düşünülmektedir.

4. Sonuç

Ülkemiz tavuk eti ve yumurta üretim potansiyeli bakımından dünya ülkeleri arasında ilk 15 ülke arasındadır. İnsan beslenmesinde yadsınmaz önemi olan tavuk eti ve yumurtanın tüketim miktarlarının artırılması, sağlıklı toplumların oluşmasında son derece önemlidir. Bu sektörün ülkemiz milli geliri içindeki payının artırılabilmesi için işletmelerimizin diğer ülke girişimcilerine göre avantajlı duruma getirilmesi gerekir. Bunun da üretim giderlerinin aşağı çekilmesi, dışsatum desteklerinin sürekli hale getirilmesi ile mümkün olacağı açıktır.

Çıkar İlişkisi

Yazarlar bu çalışmada hiçbir çıkar ilişkisi olmadığını beyan etmektedirler.

Kaynaklar

- Anonim, 2006. İstanbul Sanayi Odası, Nisan 2006. ISBN 9944-60-024-5 1. Baskı, 1.
- Anonim, 2010. Poultry International, poultry magazine. <http://www.poultryinternational-digital.com> (erişim tarihi: 14.05.2020).
- Anonim, 2011. Kanatlı sektörü özet raporu. Beyaz Et Sanayicileri ve Damızlıkçılar Birliği, 28 Eylül, <http://www.besd-bir.org/sektorraporu.htm>. (erişim tarihi: 14.05.2020).
- Anonim, 2018a. Tarım Ürünleri Piyasaları, Tavuk Eti., T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı, Temmuz 2018, Ürün No:23.
- Anonim, 2018b. Forecast for Poultry and Egg Markets In Watt Poultry Trends 2018. Watt Global Media. www.Agrimarketing.Co (erişim tarihi: 14.05.2020).
- Anonim, 2018c. The organization for economic cooperation and development. OECD-FAO Agricultural Outlook 2018-2027, <http://www.Fao.Org/Publications/Oecd-Fao-Agricultural-Outlook/2018-2027/En> (erişim tarihi: 14.05.2020).
- Keskin B, Demirbaş N. 2012. Türkiye’de kanatlı eti sektöründe ortaya çıkan gelişmeler: Sorunlar ve öneriler. UÜ Ziraat Fak Derg, 26(1): 117-130.
- Elitok B, Bingüler N. 2018. Kanatlılarda Escherichia Coli enfeksiyonları. Afyon Kocatepe Üniversitesi, Veteriner Fakültesi, İç Hastalıkları Anabilim Dalı, Afyonkarahisar/Türkiye.
- Hekimoğlu B, Altındeğer M. 2009. Kanatlı hayvan eti sektörü raporları sorunları ve çözüm önerileri. https://samsun.tarimorman.gov.tr/Belgeler/Yayinlar/Tarimsal_strateji/kanatli_eti_sektor_raporu_sorunlari_ve_cozum_onerileri.pdf (erişim tarihi: 26.03.2011).
- Kahraman Z. 2015. Türkiye yumurta sektörü. Erişim Tarihi: 14.05.2020 http://www.zmo.org.tr/resimler/ekler/a07f613ddbff90e_ek.pdf?tipi=38&turu=d&sube=0 (erişim tarihi: 14.05.2020).